

ways of influencing on official Minsk in the interests of compatriots or economic benefits, should be emphasized. In conditions where the Belarusian leadership is interested in establishing relations with Western countries, such plans are in the interests of Europe as a whole. At the same time, economic cooperation comes to the fore, in which Belarus plays the role of a powerful partner, able to meet the needs of European countries in the production of oil and wood processing, processing industry, etc. However, in the context of destabilization of the international situation related with the actions of the Russian Federation in Central and Eastern Europe, Belarus' vulnerability becomes one of the main risks for future relations with neighboring countries.

Keywords: Republic of Belarus, European Union, European Policy, Eastern Partnership.

УДК 327(73:597)''1945/1975''

І. В. Десятніков

АМЕРИКАНО-В'ЄТНАМСЬКІ ВІДНОСИНИ У СВІТЛІ ГЕОПОЛІТИКИ США У АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ 1945-1975 РОКІВ

Розглянуто основні риси американо-в'єтнамських взаємин протягом 1945-1975 років. Автор прослідковує еволюцію політики США у В'єтнамі президентів Г. Трумена, Д. Ейзенгауера, Дж. Кеннеді, Л. Джонсона та Р. Ніксона. Встановлено характерні риси бачення місця і ролі В'єтнаму у геополітиці США. Визначено місце відносин з В'єтнамом у геополітичних розрахунках США.

Ключові слова: США, Демократична Республіка В'єтнам, Республіка В'єтнам, міждержавні відносини, Азіатсько-Тихоокеанський регіон

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-27-96-106

Однією з визначальних рис світового розвитку після закінчення «холодної війни» стало зростання політичної ваги Азійсько-Тихоокеанського регіону. Активізація зовнішньої політики США у цьому регіоні викликає актуальність досліджень відносин цієї країни з провідною країною Південно-Східної Азії – В'єтнамом. Американо-в'єтнамські відносини пережили кілька етапів – від партнерства до війни, розірвання дипломатичних відносин до їх відновлення і налагодження стратегічного партнерства. Сучасний стан цих відносин значною мірою визначила Друга війна у Індокитаї. Її події і наслідки досі справляють значний вплив на розстановку сил у регіоні.

Мета статті – прослідкувати зміни, які відбувалися у відносинах між США і В'єтнамом протягом 1945-1975 років, визначити чинники, які впливали на них, зв'язок підходів, з допомогою яких керівники держав підходили до вирішення зовнішньополітичних задач у регіоні.

Тема американо-в'єтнамських відносин протягом окресленого періоду знайшла широке відображення насамперед у американській науковій літературі. З огляду на значний інтерес до теми війни у В'єтнамі у США, перелік авторів, які присвятили їх праці, від політичних діячів до науковців і публіцистів, досить значний (А. Шлезінгер, Г. Моргентгау, Г. Кіссінджер, Дж. Херрінг, Е. Блек, Х. Гелб, Р. Беттс, М. Лінд, Р. Сміт, Дж. Олсон та інші). У роботах в'єтнамських авторів (Чионг Чунг Тхі, Нгуєн Мань Де, Нгуєн Кхак Вьєн и Во

Нгуєн Зіап) проблематика американо-в'єтнамських відносин означеного періоду висвітлюється у дусі підходів, які склалися у часи холодної війни. Праці українських авторів присвячені доктринальному підходу американських урядів до вирішення в'єтнамської проблеми (А.І. Павко, Ю.В. Пірожкова, О.В. Шевчук), політиці США у Азійсько-Тихоокеанському регіоні загалом (І.А. Дужа, С.В. Пронь, С.А. Шергін та інші). Значна увага надається американо-в'єтнамським відносинам 1940-1970-х років російськими дослідниками з огляду на значну замученість СРСР до подій війн у Індокитаї та традиційного співробітництва Росії та В'єтнаму (Т.А. Воробйова, А.С. Воронін, В.В. Іванов, І.В. Конєва, О.Г. Тимошенко та інші)

В'єтнам як незалежна держава постала 2 вересня 1945 року, коли Хо Ши Мін у Ханой проголосив створення Демократичної Республіки В'єтнам (ДРВ). Проте Франція, яка до Другої світової війни володіла Індокитаєм як колонією, прагнула відновити своє панування у В'єтнамі.

Незабаром після вступу президента Г. Трумена на посаду, США запевнив Францію, що вона ніколи не ставила під сумнів суверенітет Франції над Індокитаєм. США висловили занепокоєння після спалаху партизанської війни, яка виникла, і зазначила, що, хоча вона не має наміру протидіяти відновленню французького контролю, «це не політика цього уряду допомагати французам насильно встановити свій контроль над Індокитаєм, а готовність США побачити відновлений французький контроль передбачає, що французькі претензії на підтримку населення в Індокитаї підтверджуються майбутніми подіями». Восени і взимку 1945-1946 років США отримали кілька листів від Хо Ши Міна, але не відповіли на них. Разом з цим, США відмовилися надавати допомогу французьким військовим зусиллям, наприклад, забороняючи американським суднам перевозити війська або військові матеріали до В'єтнаму. Проблеми політики США щодо В'єтнаму розглядалися в контексті відносин США з Францією [14, с. 2-3].

14 липня 1949 року з метою створення політичної альтернативи ДРВ, Франція створили Державу В'єтнам на чолі з колишнім імператором Бао Даєм. Офіційна ратифікація незалежності В'єтнаму у Франції була оголошена 4 лютого 1950 року, цього ж дня президент Г. Трумен затвердив американське визнання Бао Дая.

Повоєнна доктрина Г. Трумена стала вираженням боротьби США та їх союзників за необхідну їм політико-економічну однорідність світу. 12 березня 1947 року президент Г. Трумен виголосив промову на об'єднаному засіданні сенату і палати представників, закликавши американський парламент підтримати його намір про розширення векторів зовнішньої політики. Своєю доктриною Г. Трумен оголошував весь світ «сферою ексклюзивних інтересів США». Концепція «стримування» була сформульована в 1948 році в директиві Ради національної безпеки №67 і мала на меті змусити Радянський Союз обмежити зону свого контролю державних кордонів станом на 1947 рік [3, с. 34].

Основна думка щодо обґрунтування американської участі у справах Індокитаю була вперше недвозначно сформульована у рішенні Ради національної безпеки від 18 квітня 1950 року щодо військової допомоги Франції у цьому регіоні. У висновку рішення, зокрема, зазначалося: «З точки зору інтересів безпеки Сполучених Штатів дуже важливо, щоб були вжиті усі можливі заходи для попередження подальшої комуністичної експансії у Південно-Східній Азії. Індокитай – ключовий район і піддається безпосередній загрозі. Можна припустити, що сусідні Таїланд і Бірма опиняться під пануванням комуністів, якщо Індокитай потрапить під контроль комуністичного уряду. Рівновага у Південно-Східній Азії була б у цьому випадку поставлена під серйозну загрозу» [12, с. 747]. Протягом усіх 1950-х

років у подальших рішеннях Ради незмінно і все більш широко повторювалося це формулювання.

Корейська війна прискорила поляризацію по осі «США-СРСР». Взаємна напруженість між СРСР і США у роки корейської війни перетворилась на ворожість і переконала американську адміністрацію щодо «доречності» рішень про регіональні перетворення та проведення їх без участі СРСР. Вже на початку 1950-х років у країнах Заходу утвердилася думка про необхідність структурно закріпити баланс сил, який склався в результаті перших повоєнних років, тобто план стримувати СРСР у його амбіціях щодо лідерства у АТР [3, с. 37].

Д. Ейзенхауер змінив Г. Трумена на посаді президента США у розпал Першої війни у Індокитаї. Причому американська допомога покривала 78% військових витрат французів у цій війні [9, с. 261]. Допомога Франції та уряду Південного В'єтнаму тісно пов'язувалася з геополітикою США не лише з зоні АТР. У документі Ради національної безпеки, схваленому президентом Д. Ейзенхауером у січні 1954 року, передбачалося, що «втрата хоча б однієї країни» у Південно-Східній Азії у кінцевому рахунку призведе до втрати усієї Південно-Східної Азії, потім Індії та Японії, і, нарешті, до виникнення загрози стійкості і безпеки Європи» [2, с. 258].

Внаслідок військових поразок у Індокитаї Франція пішла на дипломатичне врегулювання конфлікту. Рішенням Женевської конвенції 1954 року В'єтнам був тимчасово поділений на дві частини по 17-й паралелі. 1955 року у обох частинах В'єтнаму мали бути проведені вільні вибори з метою об'єднання країни.

Відразу після закінчення конференції у Женеві, Рада національної безпеки США на засіданні 3 серпня 1954 року, прийняла рішення про впровадження невідкладної програми економічної і військової допомоги Південному В'єтнаму. Кінцевою метою Рада визначала «збереження дружнього некомуністичного Південного В'єтнаму» і «попередження перемоги комуністів у разі проведення загально-в'єтнамських виборів» [2, с. 256].

Остаточна політика США у В'єтнамі була сформульована підписанням президентом Д. Ейзенхауером документу Ради національної безпеки під назвою «Огляд політики США на Далекому Сході» 20 серпня 1954 року. У ньому, зокрема, зазначалося, що Сполучені Штати повинні почати надання допомоги безпосередньо в'єтнамцям, а не через французів, як це робилося раніше. Французи повинні бути відсторонені від важелів управління. Економічні заходи мали поєднуватися з військовими та політичними, причому на перший план висувалися військові [10, с. 774]. Цим рішенням американська політика у післяженевському В'єтнамі була остаточно сформульована. Сполучені Штати взяли на себе тягар захисту Південного В'єтнаму.

У жовтні 1955 року виконання Женевських угод було зірвано проведенням у Південному В'єтнамі референдуму, у результаті якого президентом країни було обрано Нго Дінх Дьєма Він проголосив утворення на Півдні Республіки В'єтнам і відмовився від загальнонаціональних виборів. США визнали Республіку В'єтнам і відкрили у Сайгоні посольство. У зриві виборів були зацікавлені як уряд Дьєма, так і адміністрація Д. Ейзенхауера. Останній вважав, що Хо Ши Мін набере 80% голосів виборців, що встановить у об'єднаній країні владу комуністів. Хоча референдум 1955 року показав, що ці цифри були завищені, обидва уряди були переконані, що у будь-якому випадку Ханой не дотримається принципу вільних загальних виборів, а міжнародна наглядова рада буде безпорадна [14, с. 246-247].

Уряд Республіки В'єтнам отримував значну економічну допомогу з боку США. Попри критику залежності від американської допомоги, країна досягла значного прогресу у становленні економічної незалежності [9, с. 6].

Адміністрація Д. Ейзенхауера намагалася не допустити вторгнення у Тихоокеанську Азію СРСР, але готова була заплатити вже меншу ціну за своїх попередників з демократичної партії. Враховуючи вірогідність застосування ядерної зброї при зіткненні з СРСР, США вирішили діяти більш опосередковано – шляхом дипломатичної гри, укладаючи договори безпеки з якомога більшим числом несоціалістичних країн Азії, що остерігалися підпасти під вплив СРСР [3, с. 41]. Практичним втіленням цієї політики стало створення 8 вересня 1954 року Організації договору івденно-Східної Азії (СЕАТО).

Дж. Кеннеді продовжив політику Д. Ейзенхауера у В'єтнамі. В основу його стратегії була покладена концепція «гнучкого реагування», яка виступала за необхідність мати можливість давати гнучку відповідь і рухатися по сходах ескалації конфлікту поступово, у відповідь на ті чи інші дії противника. Так, під час листування з президентом Південного В'єтнаму Нго Дінь Дьємом, Дж. Кеннеді наголошував, що США готові здійснювати військову підтримку у боротьбі проти ДРВ, що для США є принциповим аспектом стабільності у АТР [3, с. 42].

Зусилля адміністрації Дж. Кеннеді у В'єтнамі припали на значну активізацію В'єтконгу та підрозділів армії Північного В'єтнаму, що проникали на Південь. Хоча В'єтнам мав значення для Дж. Кеннеді, 1961 року обстановка у цій країні не була настільки загрозливою, щоб через неї йти на ризик розв'язання третьої світової війни з огляду на передбачувану реакція СРСР і КНР у випадку рішучих дій проти ДРВ [4, с. 301]. Примітно, що президент Республіки В'єтнам Дьєм також дотримувався думки, що введення американських військ у Південний В'єтнам можливе не інакше як тільки у випадку явного вторгнення з Півночі [14, с. 55].

Протягом президенства Дж. Кеннеді допомога США Південному В'єтнаму значно збільшилася. При цьому обираючи між двома варіантами вирішення в'єтнамської проблеми – політичним і військовим, Дж. Кеннеді, зрештою схилився до останнього. Відповідно відбувається зміщення акцентів у використанні американської допомоги у від Плану протидії повстанцям до умиротворення [9, с. 8].

1962 рік характеризувався успіхами армії Республіки В'єтнам. Урядові війська діяли не дуже ефективно, але за американської допомоги їм вдалося досягти певного прогресу у сільській місцевості. Терористична діяльність В'єтконгу щодо представників адміністрації пішла на спад. У стратегічній програмі умиротворення села з'явилося майбутнє [4, с. 310]. Принаймні, здавалося, що проблему В'єтнаму можна вирішити у короткі строки за допомогою військових методів.

Подальші відносини США та Республіки В'єтнам наштовхувалася на невдоволення керівництвом країни внутрішньою політикою президента Дьєма. У жовтні 1963 року уряд США оголосив про тимчасове припинення певних видів військової і економічної допомоги, пов'язавши їх відновлення з проведенням реформ і задоволенням інших вимог американської сторони. Адміністрація Дж. Кеннеді сподівалася, що Дьєм піде на поступки, які дозволять стабілізувати ситуацію у країні і активніше вести боротьбу проти В'єтконгу. Але припинення допомоги стало певним сигналом для заколотників, які готували військовий переворот [7, с. 116]. Внаслідок військового перевороту Дьєм був усунутий від влади і вбитий. Через три тижні загинув Дж. Кеннеді.

Республіка В'єтнам вступила у період політичної нестабільності. Протягом 1963-1965 років на тлі протистояння військових і цивільних політиків у країні змінилося чотири президенти. Лише обрання 1967 року президентом Нгуєна Ван Тхієу надало південнов'єтнамському режиму ознак внутрішньополітичної стабільності. Проте В'єтконг скористався цим часом, кинувши усі сили на активізацію політичної і військової боротьби, що призвело до повного провалу програми умиротворення. На середину березня ситуація у країні з точки зору американців зайшла у тупик. США повинні були вжити якихось рішучих заходів [4, с. 311, 317].

Міністр оборони Р. Макнамара 16 березня 1964 року у меморандумі новому президенту Л. Джонсону зазначив: «Ми шукаємо незалежного некомуністичного Південного В'єтнаму. Ми не вимагаємо, щоб він служив західною базою або був членом західного альянсу. Однак, Південний В'єтнам повинен бути вільним приймати сторонню допомогу, необхідну для підтримання її безпеки. Ця допомога повинна мати форму не лише економічних та соціальних заходів, але й допомоги поліції та військових для усунення та контролю повстанських елементів» [15, с. 499-500]. Наступного дня Рада національної безпеки схвалила аргументи Р. Макнамари. Це рішення – меморандум №288 – стало визначати політику США у В'єтнамі за каденції Л. Джонсона.

У практичній площині американське керівництво дійшло висновку про те, що новий південнов'єтнамський уряд не в змозі контролювати ситуацію на своїй території. Після інцидентів у Тонкінській затоці 2 та 4 серпня 1964 року, 5 серпня у посланні до конгресу Л. Джонсон пояснив необхідність цих заходів наступним чином: «Наша політика у Південно-Східній Азії була постійною і незмінною з 1954 року. Я узагальнив її 2 червня у вигляді чотирьох простих положень: 1. Америка тримає слово. Тут, як і скрізь, ми повинні і будемо шанувати наші зобов'язання. 2. Мова йде про майбутнє Південно-Східної Азії в цілому. Загроза будь-якій країні цього регіону є загрозою всьому регіону в цілому і є загрозою нам. 3. Нашою метою є мир. У нас немає будь-яких військових, політичних або територіальних претензій в регіоні. 4. Це не війна у джунглях, але боротьба за свободу на всіх напрямках людської діяльності. Наша військова та економічна допомога Південному В'єтнаму і Лаосу, зокрема, має на меті надання допомоги цим країнам у відбитті агресії і зміцненні своєї незалежності» [15, с. 720-721].

7 серпня 1964 року конгрес ухвалив Тонкінську резолюцію, яка санкціонувала використання збройних сил США у воєнних діях у Південно-Східній Азії. У ній, зокрема, зазначалося: «Сполучені Штати вважають життєво важливим для свого національного інтересу та світового миру підтримку міжнародного миру та безпеки в Південно-Східній Азії. Відповідно до Конституції США та Статуту ООН та відповідно до її зобов'язання згідно Договору про колективну оборону Південно-Східної Азії, Сполучені Штати готові, за рішенням президента, вжити всіх необхідних заходів, включаючи використання збройної сили, для надання допомоги будь-якому члену чи державі протоколу Договору про колективну оборону Південно-Східної Азії, які звернуться з проханням про допомогу в захисті своєї свободи» [15, с. 722].

Проте ні Л. Джонсон, ні його радники у цей час не підтримували ідею повномасштабної участі американських збройних сил у в'єтнамському конфлікті. На це значною мірою впливала внутрішньополітична ситуація у США, пов'язана з виборами президента 1964 року. Натомість Політбюро правлячої у ДРВ Партії трудящих В'єтнаму вважало, що якщо армія Північного В'єтнаму вступить у бойові дії у Південному В'єтнамі, це допоможе комуністам захопити країну. Причому вважалося, що США не стануть

направляти у Південний В'єтнам сухопутні сили і наносити авіаудари по Північному В'єтнаму. Терплячість США щодо наростання військових і терористичних акцій В'єтконгу і передвборча риторика Л. Джонсона, що він «не збирається посилати хороших американських хлопців битися за справу, за яку мають битися хороші азійські хлопці» сприяли неправильному розумінню Північним В'єтнамом ступені готовності США до вступу у конфлікт. У результаті у середині 1964 року Політбюро прийняло рішення про введення на територію Республіки В'єтнам Головних сил армії ДРВ [12, с. 330-331].

Влітку 1965 року у Південному В'єтнамі висадилися регулярні частини армії США. Поступово вони перебирали на себе тягар ведення бойових дій проти В'єтконгу та НВА. Віддаючи належне впливові на американські президентські адміністрації теорії доміно, слід зазначити, що Л. Джонсон і його радники дивилися на проблему В'єтнаму значно ширше. Вони розуміли, що Сполучені Штати – наймогутніша країна у світі, що результат подій у Південному В'єтнамі продемонструє волю і здатність Сполучених Штатів домагатися свого у міжнародних справах. Війна, таким чином, вважалася важливою не стільки з точки зору того, що вона значила для південнов'єтнамського народу, скільки з точки зору того, що вона значила для становища Сполучених Штатів на земній кулі [2, с. 33].

Бомбардування території ДРВ та введення сухопутних сил США у Республіку В'єтнам та кардинально змінили ситуацію у регіоні. США, які у своїх планах і діях керувалися настановами не допустити прямого протистояння з СРСР і КНР, своїм військовим прямим втручанням у в'єтнамський конфлікт активізували політику своїх візаві у регіоні.

У 1965 році головним завданням Китаю було збереження існування Північного В'єтнаму як стратегічної буферної зони за всяку ціну, аж до прямого втручання у В'єтнамську війну, як в випадку з Корейською війною 1950-1953 років. І армія США на суходолі не перейшла 17-ту паралель. Г. Кіссінджер пригадував: «Джонсон рішуче заперечував будь-яку можливість «розширення» війни... Більш того, оцінка Вашингтоном загального міжнародного контексту викликала у нього велику заклопотаність китайської інтервенцією...». На думку Г. Кіссінджера, відмова від розширення війни за межі Південного В'єтнаму стала «відмовою Америки від єдиної стратегії, яка могла принести перемогу», оскільки «виснаження не могло працювати, поки партизани мали можливість вибирати, коли і де їм боротися». Обмежившись присутністю тільки у Південному В'єтнамі, США поставили себе у «військовий глухий кут», який, на думку дипломата, і був метою Ханоя [1, с. 5-6].

Враховуючи ситуацію, що склалася, нова президентська адміністрація Р. Ніксона переглянула зовнішньополітичні пріоритети США. Доктрина Р. Ніксона була проголошена 25 липня 1969 року під час прес-конференції на острові Гуам. Р. Ніксон сказав, що Азія «представляє, на мій погляд, у довгостроковій перспективі до кінця століття, найбільшу загрозу миру у світі, і, з цієї причини, США повинні продовжувати відігравати значну роль». Але він конкретизував цю роль: «У кожній країні, яку ми відвідаємо, азіати скажуть, що вони не хочуть, щоб їм щось диктували ззовні, Азія - для азіатів. І саме цього ми хочемо, і саме таку роль нам слід відігравати. Ми повинні допомагати, але ми не повинні диктувати. В цей час політичні та економічні плани, які вони розробляють, дуже обнадійливі. Ми надамо допомогу цим планам». Відповідаючи на запитання, президент повторив, що Сполучені Штати будуть виконувати свої договірні зобов'язання, але додав, що «щодо проблем військової оборони, за винятком загрози великої держави, пов'язаної з ядерною зброєю, Сполучені Штати збираються заохочувати і мають право розраховувати, що цю проблему будуть вирішувати самі азійські країни» [11, с. 91-92].

Доктрина Р. Ніксона означала, що США знімають з себе відповідальність за стійкість союзних режимів в Азії силовими методами. У випадку В'єтнаму практичними кроками цього підходу стала політика «в'єтнамізації» війни, тобто поступове перекладення її ведення на армію Республіки В'єтнам.

На рубежі 1960-1970-х років у Вашингтоні дійшли розуміння нереальності збереження свого гегемоністичного домінування у світі. Адміністрацією Р. Ніксона була висунута теза щодо невідповідності двополюсної системи новим характеристикам міжнародних відносин. Був визначений перехід до п'ятиполюсного світу – США, СРСР, Китай, Європа і Японія. Але водночас США прагнули зберегти роль світового лідера, не допустивши переходу цієї ролі до СРСР. З огляду на це «доктрина Ніксона» не була повною мірою стратегічним поворотом, а виступала у ролі тактичного заходу, який дозволяв отримати певний перепочинок після втрат 1960-х років та забезпечити збереження статус-кво у світі [8, с. 57].

У руслі нової доктрини США переходять від різкої конфронтації до співпраці з КНР. Ця політика виходила з поєднання глобальних і регіональних розрахунків. У регіональному відношенні «наведення мостів» з КНР розглядалося керівництвом Сполучених Штатів перш за все у контексті розв'язання конфлікту у В'єтнамі, який дедалі більше набував характеру головної внутрішньополітичної проблеми США і ставав значною перешкодою на шляху до міжнародної розрядки [6, с. 161].

Одним з головних наслідків китайського прориву американської дипломатії стало закінчення війни у В'єтнамі. На фоні погіршення радянсько-китайських відносин американська дипломатія 1969 року послала Радянському Союзу чіткий сигнал, що США не підтримають його у цьому конфлікті. Разом з цим, Г. Кіссінджер дав зрозуміти Китаю, що його зближенню з США заважає допомога КНР Північному В'єтнаму. Він також правильно виснував, що зближення США та КНР примусить СРСР бути більш зговорливим у в'єтнамському питанні, щоб не спровокувати ще тісніше китайсько-американське співробітництво проти Москви [13].

Жорстка позиція керівництва ДРВ не сприяла прогресу на переговорах в Парижі протягом 1969-1971 років. Вони йшли важко, північнов'єтнамська делегація не бажала відмовлятися від свого плану врегулювання і йти на поступки американцям, стримано ставилася до посередницьких зусиль СРСР.

Перелом настав у 1972 році. Коли провал вторгнення армії ДРВ на територію РВ (так званий Пасхальний наступ) став все більш і більш очевидним, ідея переговорів почала ставати все більш привабливою для Північного В'єтнаму. До цього в'єтнамських товаришів підштовхували їх «старші брати» з Москви і Пекіна. СРСР не збирався дозволяти зіпсувати справу розрядки. КНР теж мала деякі плани, пов'язані з припиненням війни у В'єтнамі. Після недавнього візиту Р. Ніксона китайці побачили, що зможуть стравлювати Радянський Союз і Сполучені Штати, до того ж вирішення тайванського питання і інші проблеми вимагали американської допомоги. Загалом, сам Мао влітку 1972 року спонукав в'єтнамських товаришів проявити більшу гнучкість. Майстерно оперуючи на полі дипломатії, Р. Ніксон і Г. Кіссінджер зуміли-таки домогтися політичної ізоляції Північного В'єтнаму [4, с. 691].

Так при силовому тиску США (різдвяні бомбардування Північного В'єтнаму у грудні 1972 року), а також під тиском Москви і Пекіна на ДРВ 27 січня 1973 року були підписані Паризькі мирні угоди. Війна для американців в Індокитаї закінчилася. Її війська остаточно залишили країну 29 березня цього року.

Паризькі мирні угоди були укладені за рахунок країни, за яку воювали США і яку намагалися врятувати майже 20 років. Президент Республіки В'єтнам Тхієу назвав текст Паризьких угод «договором про капітуляцію». У відповідь Р. Ніксон визнав, що угода неідеальна, але переконував південов'єтнамського керівника, що потрібно її прийняти, обіцяючи, що США покарають комуністів, якщо ті наважаться порушити домовленості. Також Р. Ніксон пообіцяв домогтися від конгресу продовження надання допомоги Південному В'єтнаму. Тхієу заперечував і Р. Ніксон був вимушений натиснути на нього, пригрозивши, що США у будь-якому разі підпишуть угоду, хоче того Сайгон чи ні, але у такому випадку на допомогу йому розраховувати не варто. Тхієу був вимушений погодитися [4, с. 707].

Північний В'єтнам зі свого боку також зобов'язувався вивести свої підрозділи. Але і Р. Ніксон, і Г. Кіссінджер, і Тхієу розуміли, що північні в'єтнамці не збираються виконувати підписані ними умови. Так само усі розуміли, що в угоді відсутня система стримування у майбутньому військової активності ДРВ на Півдні. Фактично угодою лише призупинилися військові дії на строк, необхідний комуністам на приготування широкомасштабного наступу. Армія Республіки В'єтнам була небоєздатною. Надіятися на погодження конгресом каральних акцій у В'єтнамі теж не доводилося. Фактично доля Південного В'єтнаму була вирішена. Але в умовах зростання пацифістських настроїв у конгресі та американському суспільстві Р. Ніксон інакше вчинити не міг [4, с. 708-709].

Наприкінці 1974 року становище режиму Тхієу значно погіршилося внаслідок наступу військ комуністів. 23 березня він звернувся з черговим проханням до президента Дж. Форда про військове втручання США. Але Дж. Форду, не вдалося переконати конгрес збільшити кошти на підтримку південнов'єтнамського уряду [6, с. 137]. 21 квітня 1975 року Нгуєн Ван Тхієу подав у відставку. У своєму останньому виступі він усю відповідальність за поразку поклав на США: «Сполучені Штати не виконали своїх обіцянок. Це не гуманно. Це безвідповідально» [6, с. 139].

Таке «загострення» відносин між США і Республікою В'єтнам вже не могло мати вагомих наслідків. США евакуювали своїх громадян з Південного В'єтнаму, повністю припинивши боротьбу за цю країну. 30 квітня 1975 року Сайгон був узятий об'єднаними силами в'єтнамських комуністів. США закрили своє посольство у Сайгоні і ввели проти В'єтнаму торгове ембарго. Америко-в'єтнамські відносини вступили у етап відсутності офіційних дипломатичних представництв.

Отже, результати дослідження дають підстави дійти наступних висновків. Від закінчення Другої світової війни, коли у Індокитаї розгорнувся активний антиколоніальний рух, США мали справу у двома В'єтнамами: Північним – прокомуністичною Демократичною Республікою В'єтнам, та Південним – прозахідною Державою, згодом – Республікою В'єтнам. Відносини з цими державними утвореннями у США склалися діаметрально протилежні – конфронтація та військовий конфлікт з ДРВ і співпраця аж до перекладення на себе основних зусиль щодо розвитку економіки і оборони з Республікою В'єтнам.

Такі відносини були обумовлені тогочасною міжнародною ситуацією, зокрема початком «холодної війни». Хоча США під час та після Другої світової війни виступали за демонтаж світової колоніальної системи, очолення комуністами антиколоніальної війни у В'єтнамі змусило їх підтримати Францію у її зусиллях зберегти своє панівне становище у Індокитаї.

Логіка дій президентів Д. Ейзенхауера та Дж. Кеннеді щодо активної допомоги Республіці В'єтнам полягала у стримуванні розширення зони впливу комуністичного блоку. Останній давав їм усі підстави вважати себе таким, що прагне переглянути розмежування зон впливу скориставшись національно-визвольною боротьбою у колишніх колоніях.

Відносини США та Республіки В'єтнам протягом окресленого періоду не були рівноправними. Остання завжди була «молодшим партнером» Сполучених Штатів. Військова міць та політичний вплив у світі давали змогу США фактично диктувати свою волю Південному В'єтнаму. Проте події у В'єтнамі не були зовнішньополітичним пріоритетом США. Поява доктрин Д. Ейзенхауера, Дж. Кеннеді та Л. Джонсона були пов'язані не з Південно-Східною Азією, а з іншими регіонами світу. Хоч поява доктрини Р. Ніксона й була викликана прагненням США вийти з глухого кута у В'єтнамі, стосувалася американської політики не лише у цій країні. Тому американо-в'єтнамські відносини швидше були наслідком зовнішньої політики США загалом, яка визначалася реаліями «холодної війни». Безпосередня участь збройних сил США у в'єтнамському конфлікті не переслідувала мету покарати комуністів за будь-яку ціну. Застосування військової сили лежало у площині підтримки престижу Сполучених Штатів у глобальному протистоянні з СРСР.

З огляду на це, зміна конфігурації у комуністичному блоці, зокрема розкол між СРСР та КНР, був використаний США для виходу з В'єтнамської війни та налагодження стосунків з Китаєм як противагою Радянському Союзу у Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Вихід США з Другої війни у Індокитаї, який багато дослідників характеризують як поразку, значною мірою визначив подальшу політику Сполучених Штатів і В'єтнаму щодо одна одної. Тому період 1960-1970-х років необхідно обов'язково враховувати, роблячи висновки про сучасні американо-в'єтнамські відносини.

Перспективи подальших досліджень американо-в'єтнамських відносин 1960-1970-х років полягають у вивченні їх розвитку після закінчення війни та її впливу на стратегію США у Азійсько-Тихоокеанському регіоні, яку ми спостерігаємо сьогодні.

Список використаної літератури

1. Гарри М. Роль Китая в победе Вьетнама в войне с США (1959-1975) / М. Гарри // Вестник Калмыцкого института гуманитарных исследований РАН. – 2017. – Т. 31, № 3. – С. 2-7. ; Garri M. Rol Kitaya v pobede Vetnama v voyne s SShA (1959-1975) / M. Garri // Vestnik Kalmytskogo instituta gumanitarnykh issledovaniy RAN. – 2017. – Т. 31, № 3. – С. 2-7.

2. Документы Пентагона [Электронный ресурс] / сост. Д. Ф. Кузнецов. – Благовещенск : Благовещенский государственный педагогический университет, 2017. – 310 с. – Режим доступа : http://kuznetsov.ucoz.org/publications/dokumenty_pentagona.pdf ; Dokumenty Pentagona [Elektronnyy resurs] / sost. D. F. Kuznetsov. – Blagoveshchensk : Blagoveshchenskiy gosudarstvennyy pedagogicheskiy universitet, 2017. – 310 s. – Rezhim dostupa : http://kuznetsov.ucoz.org/publications/dokumenty_pentagona.pdf

3. Дужа І. А. Еволюція політики США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні : моногр. / І. А. Дужа. – Біла Церква : ДНВЗ «БНАУ», 2018. – 198 с. ; Duzha I. A. Yevolyutsiya politiki SShA v Aziysko-Tikhookeanskomu regionii : monogr. / I. A. Duzha. – Bila Tserkva : DNVZ «BNAU», 2018. – 198 s.

4. Дэвидсон Ф. Б. Война во Вьетнаме (1946-1975) / Ф. Б. Дэвидсон. – Москва : Изографус, Изд-во Эксмо, 2002. – 816 с. ; Devidson F. B. Voyna vo Vetname (1946-1975) / F.B. Devidson. – Moskva : Izografus, Izd-vo Eksmo, 2002. – 816 s.

5. Иванов В. В. Политика США в отношении Республики Вьетнам (Южный Вьетнам) в 1973-1975 гг., как один из главных факторов падения режима Нгуена Ван Тхьеу / В.В. Иванов // Псковский военно-исторический вестник. – 2017. - Вып. 3. – С. 131-141. ; Ivanov V. V. Politika SShA v otnoshenii Respubliki Vetnam (Yuzhnyy Vetnam) v 1973-1975 gg., kak odin iz glavnykh faktorov padeniya rezhima Nguena Van Tkhieu / V.V. Ivanov // Pskovskiy voenno-istoricheskiy vestnik. – 2017. - Vyp. 3. – S. 131-141.

6. Пірожкова Ю. «Китайський фактор» у стратегії розрядки міжнародної напруженості адміністрації Р. Ніксона / Ю. Пірожкова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. - 2007. - Вип. 91-93. - С. 160-162. ; Pirozhkova Yu. «Kytaiskyi faktor» u stratehii rozriadky mizhnarodnoi napruzhenosti administratsii R. Niksona / Yu. Pirozhkova // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Istoriiia. - 2007. - Vyp. 91-93. - S. 160-162.

7. Тимошенко А. Г. Формирование политики администрации Д. Кеннеди в Индокитае (1961-1963 гг.) / А. Г. Тимошенко // Вестник Томского государственного университета. – 2007. – № 303. – С. 109-117. ; Тимошенко А. Г. Формирование политики администрации Д. Кеннеди в Индокитае (1961-1963 гг.) / А. Г. Тимошенко // Вестник Томского государственного университета. – 2007. – № 303. – С. 109-117.

8. Шевчук О. В. Азійська доктрина Р. Ніксона та її вплив на зміну конфігурації стратегічного трикутника США – КНР – СРСР / О. В. Шевчук // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія. - 2008. - Т. 93, Вип. 80. - С. 56-62. ; Shevchuk O. V. Aziiska doktryna R. Niksona ta yii vplyv na zminu konfihuratsii stratehichnoho trykutnyka SShA – KNR – SRSR / O. V. Shevchuk // Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly]. Ser. : Politolohiia. - 2008. - T. 93, Vyp. 80. - S. 56-62.

9. Dacy D. C. Foreign Aid, War, and Economic Development: South Vietnam, 1955-1975 / D. C. Dacy. – Cambridge : Cambridge University Press, 2006. – 324 p.

10. Foreign Relations of the United States, 1952-1954 / ed. D. W. Mabon. – Washington : United States Government Printing Office, 1984. – Vol. XII, Part I : East Asia and the Pacific. – 1113 p.

11. Foreign Relations Of The United States, 1969–1976 / ed. L. J. Smith, D. H. Herschler. – Washington : Uited States Government Printing Office, 2003. – Vol. I : Foundations of Foreign Policy, 1969–1972. - 437 p.

12. Foreign Relations of the United States. 1950 / ed. N. H. Petersen, W. Z. Slany, Ch. S. Sampson, J. P. Glennon, D. W. Mabon. – Washington : United States Government Printing Office, 1976. – Vol. VI : East Asia and the Pacific. - 1581 p.

13. Sebenius J. K. Kissinger's Negotiation Campaign to End the Vietnam War [Electronic resource] / J. K. Sebenius, E. B. Kogan // Harvard Business School Working Paper. – 2016. - № 17-053. – Mode of access : https://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/17-053_238c3f80-ac0e-45c4-a769-fb7173fb09ff.pdf

14. The Pentagon Papers / M. Gravel Edition. – Boston : Beacon Press, 1971. – Vol. 2. – 632 p.

15. The Pentagon Papers / M. Gravel Edition. – Boston : Beacon Press, 1972. – Vol. 3. – 746 p.

Стаття надійшла до редакції 26.02.2020 р.

I. Desiatnikov

**UNITED STATES - VIETNAM RELATIONS IN LIGHT OF GEOPOLITICS OF
THE USA IN ASIA-PACIFIC REGION IN 1945-1975**

The article focuses on the analysis of US-Vietnam relations during the period from 1945 to 1975. The aim of the article is to trace the changes that took place in the US-Vietnam relationship over that period, to identify the factors that influenced them, as well as the approaches used by the heads of the countries to tackle their foreign policy objectives in the region.

The author traces the evolution of US policy in Vietnam pursued by Presidents H. Truman, D. Eisenhower, J. Kennedy, L. Johnson and R. Nixon. The United States had diametrically opposed position on relations with the Vietnamese governments, namely, confrontation and military conflict with the Democratic Republic of Vietnam, and cooperation, military and economic aid to the Republic of Vietnam.

The author concludes that the US attitude towards Vietnam was determined by the international situation at that time, including the beginning of the Cold War. The policies of Presidents D. Eisenhower and J. Kennedy were to restrain the expansion of the Communist bloc's sphere of influence. The direct involvement of the US military in the Vietnam conflict, initiated by L. Johnson, pursued the goal of enhancing the prestige of the United States in the global confrontation with the USSR.

The split between the Soviet Union and China was used by the US to get out of the Vietnam War and mend relations with China as a counterweight to the Soviet Union in the Asia-Pacific region. Instead, the Republic of Vietnam, which had been the "junior partner" of the United States, was left to its fate.

Keywords: *United States of America, Democratic Republic of Vietnam, Republic of Vietnam, interstate relations, Asia-Pacific region.*

УДК 32.019.51:070.16(4-672ЄС)

Л. Дорош

**ВІДПОВІДЬ НА ГІБРИДНІ ЗАГРОЗИ:
ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У БОРОТЬБІ З
ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ**

Проаналізовано особливості комплексної стратегії Європейського Союзу у боротьбі з дезінформацією. Прослідковано, що для реагування на гібридні загрози у рамках ЄС функціонують такі інструменти – «Оперативна робоча група зі стратегічних комунікацій», «Координаційна група з питань гібридних загроз» та «Система швидкого оповіщення». Стверджується, що використання багаторівневого, крос-секторального підходу дає можливість ЄС поступово нарощувати його захисні сили у протидії модерним гібридним загрозам. Наголошено, що Україні, яка потерпає від гібридної війни, вкрай важливо залучати досвід використання окремих інструментів, вироблених у рамках ЄС, у боротьбі з дезінформацією та забезпечення стійкості до гібридних викликів.

Ключові слова: *гібридна війна, дезінформація, Європейський Союз, Оперативна робоча група зі стратегічних комунікацій, Координаційна група з питань гібридних загроз, Система швидкого оповіщення.*